

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PRVNÍ SEKCE

VĚC ČOSIĆ proti Chorvatsku

(Stížnost č. 28261/06)

ROZSUDEK
[Výňatky]

ŠTRASBURK

15. ledna 2009

Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořizovaný úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

(...)

SKUTKOVÝ STAV

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

4. Stěžovatelka se narodila v roce 1943 a žije v Požeze.

1. Okolnosti případu

5. Stěžovatelka působila jako učitelka na různých základních školách v Chorvatsku. V roce 1966 nastoupila na základní školu v Čaglinu. V roce 1970 se jí narodil syn, který s ní žil až do roku 2004. Jako svobodná matka požívala právo zvláště chráněného nájmu bytu v Čaglinu (*stanarsko pravo*). V roce 1984 byla stěžovatelka přeložena na základní školu v Požeze, městě ve stejném regionu. Škola jí poskytla byt, který si dočasně pronajala od jeho tehdejšího vlastníka, Jugoslávské lidové armády (JLA).

6. V roce 1990 platnost nájemní smlouvy skončila. V roce 1991 převzal veškerý majetek vlastněný JLA stát, a stal se tak vlastníkem bytu. Škola poté několikrát požádala o prodloužení nájemní smlouvy, ale příslušné orgány na tyto žádosti nereagovaly. Avšak vzhledem k tomu, že nebyla podána žádná žádost o vyklizení a zaměstnavatel jí neposkytl jiný byt, stěžovatelka v bytě zůstala bydlet a nadále platila státu každý měsíc nájemné.

2. Řízení o vyklizení bytu

7. Dne 7. ledna 1999 podal stát u Městského soudu v Požeze (*Općinski sud u Požegi*) proti škole a stěžovateli občanskoprávní žalobu, kterou se domáhal vyklizení bytu. Stát tvrdil, že vzhledem k tomu, že stěžovatelce skončila nájemní smlouva, nemá již na užívání bytu žádný právní nárok.

8. Dne 30. října 2002 soud žalobě státu vyhověl a nařídil stěžovateli vyklidit byt do patnácti dnů, i když, jak uvedl, stěžovatelka neměla kde bydlet. Soud rozhodl takto, neboť dospěl k závěru, že stát je vlastníkem bytu a stěžovatelka nemá na jeho užívání právní nárok. V rozsudku se uvádí:

„Na základě důkazů předložených v řízení dospěl tento soud k závěru, že nárok žalobce je důvodný.

Nařízením vlády ze dne 2. října 1991 přešel veškerý majetek bývalé JLA [Jugoslávské lidové armády] do vlastnictví Chorvatské republiky ...

Smlouva o nájmu předmětného bytu ... mezi JLA ... a školou byla uzavřena před přijetím výše uvedeného nařízení. Smlouva byla uzavřena na dobu určitou – do 31. prosince 1990, kdy byla škola povinna byt vrátit ... Smlouva byla uzavřena podle ustanovení § 36 tehdy účinného zákona o financování JLA ... Tento zákon umožnil JLA pronajímat majetek ... Na základě této smlouvy [mezi JLA a školou] škola ... uzavřela další smlouvy s druhou žalovanou Katarinou Čosić, které jí umožnily dočasně užívat byt a zavazovaly ji platit nájemné a veškeré další náklady spojené s užíváním bytu, přičemž druhá žalovaná byla povinna po skončení platnosti smlouvy byt vrátit JLA.

Ani [původní] smlouva, ani další smlouvy mezi školou a druhou žalovanou nezakládají důvod pro získání zvláště chráněného nájmu předmětného bytu. ... Bez ohledu na dobu, po kterou [druhá žalovaná] byt užívala, a bez ohledu na to, že žalovaní měli byt nadále v držení i po skončení platnosti všech smluv [týkajících se bytu], neexistuje žádný právní důvod, na jehož základě by druhá žalovaná nabyla jakákoliv práva k předmětnému bytu

Ačkoli si je tento soud vědom nezáviděníhodného postavení žalované, musí svá rozhodnutí přijímat výhradně na základě právních předpisů, a proto na základě skutkového stavu věci rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozsudku.“

9. Rozsudek soudu prvního stupně potvrdil dne 13. března 2000 Župní soud v Požeze (*Županijski sud u Požegi*) a dne 9. února 2006 Ústavní soud Chorvatské republiky (*Ustavni sud Republike Hrvatske*). Oba tyto soudy se ztotožnily s odůvodněním soudu prvního stupně, že stěžovatelka nemá právní nárok na užívání bytu.

(...)

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

11. Stěžovatelka namítala, že rozsudky vnitrostátních soudů, které jí nařídily vyklidit byt, porušily její právo na respektování obydlí, a jednaly tak v rozporu s článkem 8 Úmluvy, který zní:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

2. Posouzení Soudem

18. Soud konstatuje, že povinnost stěžovatelky vyklidit byt představovala zásah do jejího práva na respektování obydlí, a to bez ohledu na skutečnost, že rozsudek nařizující stěžovatelce vyklizení bytu nebyl dosud vykonán (*mutatis mutandis Stanková proti Slovensku*, č. 7205/02, rozsudek ze dne 9. října 2007, § 7).

19. Předmětný příkaz k vyklizení vydaly vnitrostátní soudy na základě chorvatských právních předpisů upravujících vlastnictví, které umožňují vlastníkovvi žádat vydání věci, pokud držitel nemá právní důvod k držbě. Soud shledal, že jeho pravomoc přezkoumávat soulad s vnitrostátními právními předpisy je omezená (*Allan Jacobsson proti Švédsku* (č. 1), č. 10842/84, rozsudek ze dne 25. října 1989, § 57), a je tedy pro něj postačující, pokud rozhodnutí vnitrostátních soudů nařizující stěžovatelce vyklizení bytu byla v souladu s vnitrostátními právními předpisy. Soud dále dospívá k závěru, že dotčený zásah sledoval legitimní cíl ochrany práv státu jako vlastníka bytu.

20. Zásadní otázkou v tomto případě je tedy to, zda byl zásah přiměřený sledovanému cíli, a tedy „nezbytný v demokratické společnosti“. Je třeba připomenout, že tento požadavek zakotvený v čl. 8 odst. 2 se týká jak procesní, tak hmotněprávní stránky. Soud stanovil příslušné zásady pro posouzení nezbytnosti zásahu do práva na „obydlí“ ve věci *Connors proti Spojenému království* (č. 66746/01, rozsudek ze dne 27. května 2004, § 81–84), která se týkala zkráceného řízení o vyklizení. Příslušná část zní takto:

„81. Zásah bude považován za „nezbytný v demokratické společnosti“ pro dosažení legitimního cíle, pokud odpovídá „naléhavé společenské potřebě“, a zejména pokud je přiměřený sledovanému legitimnímu cíli. Zatímco prvotní posouzení nezbytnosti náleží vnitrostátním orgánům, konečné posouzení, zda jsou uváděné důvody zásahu relevantní a dostatečné, podléhá přezkumu Soudu z hlediska souladu s požadavky Úmluvy...

82. V tomto ohledu musí být nutně ponechán určitý prostor pro uvážení vnitrostátním orgánům, které mají vzhledem ke svému přímému a nepřetržitému kontaktu s důležitými zájmy své země v zásadě lepší předpoklady pro posouzení místních potřeb a podmínek než mezinárodní soud. Tento prostor pro uvážení se bude lišit podle povahy práva dotčeného Úmluvou, jeho významu pro jednotlivce a povahy

omezovaných činností a dále podle povahy cíle, který omezení sledují. Tento prostor pro uvážení bude zpravidla menší v případech, kdy je dotčené právo klíčové pro účinné požívání intimních nebo klíčových práv jednotlivce... Na druhou stranu v oblastech týkajících se uplatňování sociálních nebo hospodářských politik je prostor uvážení široký, neboť v dané souvislosti Soud shledal, že „[p]okud výkon pravomoci prostoru pro uvážení zahrnující množství místních hledisek odpovídá výběru a provádění politik plánování, mají vnitrostátní orgány v zásadě široký prostor pro uvážení“. Soud rovněž uvedl, že v oblastech, jako je bydlení, které hrají v sociální a hospodářské politice moderních společností zásadní úlohu, bude respektováno rozhodnutí zákonodárce o tom, co je v obecném zájmu, pokud toto rozhodnutí zjevně nepostrádá rozumný základ... Lze však poznamenat, že to bylo shledáno v souvislosti s článkem 1 Protokolu č. 1, nikoliv v souvislosti s článkem 8, který se týká práv zásadního významu pro identitu jednotlivce, jeho sebeurčení, fyzickou a morální integritu, udržování vztahů s ostatními a pevného a bezpečného zakotvení v komunitě... Pokud se v souvislosti se samotným článkem 8 objevily obecné úvahy o sociální a hospodářské politice, závisí rozsah uvážení na rámci daného případu, přičemž zvláštní význam má rozsah zásahu do osobní sféry stěžovatele...

83. Procesní záruky, které má jednotlivce k dispozici, budou mít význam zejména při určování, zda žalovaný stát při stanovení právního rámce nepřekročil meze prostoru pro uvážení. Soud musí zejména zkoumat, zda byl rozhodovací proces vedoucí k zásahu spravedlivý a zda bral náležitý ohled na zájmy jednotlivce chráněné článkem 8...

21. V tomto případě Soud konstatuje, že pokud jde o rozhodnutí vnitrostátních orgánů, jejich závěry se omezily na závěr, že podle účinných vnitrostátních právních předpisů neměla stěžovatelka právní nárok na užívání bytu. Soud prvního stupně výslovně uvedl, že ačkoli uznává obtížnou situaci stěžovatelky, jeho rozhodnutí musí vycházet výhradně z platných právních předpisů. Vnitrostátní soudy se tedy omezily na konstatování, že stěžovatelka užívá byt bez právního důvodu, ale nezkoumaly hlouběji přiměřenost opatření, které má být vůči ní uplatněno. Záruky obsažené v Úmluvě však vyžadují, aby zásah do práva stěžovatelky na respektování jejího obydlí měl nejen oporu v zákoně, ale aby byl podle čl. 8 odst. 2 také přiměřený sledovanému legitimnímu cíli, přičemž je třeba přihlédnout ke konkrétním okolnostem případu. Kromě toho by žádné ustanovení vnitrostátních právních předpisů nemělo být vykládáno a uplatňováno způsobem, který je neslučitelný se závazky Chorvatska vyplývajícími z Úmluvy (*Stanková proti Slovensku*, cit. výše, § 24).

22. V této souvislosti Soud znovu připomíná, že ztráta domova je jednou z nejhorších forem zásahu do práva na respektování obydlí. Každá osoba ohrožená zásahem takového rozsahu by v zásadě měla mít možnost, aby přiměřenost a oprávněnost opatření určil nezávislý soud s ohledem na příslušné zásady stanovené v článku 8 Úmluvy, a to bez ohledu na to, že podle vnitrostátních právních předpisů její právo užívat byt skončilo (*McCann proti Spojenému království*, č. 19009/04, rozsudek ze dne 13. května 2008, § 50).

23. V projednávané věci však stěžovatelce taková možnost poskytnuta nebyla. Z toho vyplývá, že z důvodu absence odpovídajících procesních záruk došlo v daném případě k porušení článku 8 Úmluvy.

(...)

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost podle článku 8 Úmluvy týkající se práva stěžovatelky na respektování jejího obydlí za přijatelnou a zbývající část stížnosti za nepřijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy;

Vyhotoveno v anglickém jazyce a oznámeno písemně dne 15. ledna 2009 v souladu s čl. 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Søren Nielsen
předseda

Christos Rozakis
tajemník